

nak el kell vesznie, ha a papi kar meg nem tartja. E sértő nyilatkozatra kell hogy feleljen a vadiró most vagy közelebbi időben. Ugy tetszik, mintha a föld alól hangzanék is az égi szó: „Avagy bölcsesség-é a Mindenható ellen valakinek tusakodónak lenni? erre feleljen meg a ki Istennel feddődik — s mintha hallszanék is a felelet: „Ime én hitvány elvettetett vagyok, mit felelhetnék neked? inkább az én kezemet számra teszem — s nem szólok.“ Job 39: 35.

Tehát viszonzlátásig!! ott a Herostrat és Hudson Lowe emlékszoibrai közt!!! — addig pedig Tóth Kálmán szavaival búcsuzom el:

„A kik engem megbántottak
„Egytől egyik meglakoltak
„Meglakoltak, megbűnhődtek
„Megverte az Isten őket.

„Oh mert hisz én megbocsáték,
„Tört szívemmel bár rég;
„Hanem a ki mindent látott,
„A ki teszen igazságot,
„Az Isten, meg nem bocsátott.

Koronka Antal.

N y i l a t k o z a t .

Mult 1879-ik év september havában egy rövid utazást tettem fiatalkori barátaim — Kolozsvár-Toroczkó és vidékének meglátogatása s az ifjúkori emlékek felujtása végett, mely alkalommal a torda-aranyosi unitárius egyházkörben is több paptársamuál és barátomnál volt szerencsém tiszteletemet tenni. Ezen körülmény biztos tudomásom szerint az illetékes körökben többeknek azon gyanúsításra adott okot, hogy a „K. Magvető“ ez évi 4 ik füzetében „Egy székely“ és „Egy consistor“ nevek alatt megjelent leveleket én irtam. Nyilatkozom: hogy én azon leveleket sem nem irtam, sem toll alá nem mondtam, sem nem sugalmaztam.

Igaz, hogy e nyilatkozattételre senki által nyilvánosan felhiva nem voltam; de „Egy székely“ levelének ezen passusa: Alkalmam volt nem régen Torda-Aranyos unitárius egyházkörnyék néhány községét meglátogatni, barátaimmal találkozni, — valamint az 5-ik füzetben a Dali Ádám válaszának több hasonértelmű kifejezése, — ugy többeknek levélben és személyesen történt kérdőrevonása jogot engednek nekem magamat a nyilvánosság előtt igazolnom.

Ujszékel, 1880. nov. 30.

Raffaj Domokos m. k.
ujszékeli unit. lelkész.

I R O D A L M I É R T E S I T Ő .

Neue Unterrichtsmethode der lateinischen Conjugation mit Tafel und Katechetik stb. von Dr. Samuel Brassai stb. Herausgegeben von Dr. Johannes Minckvitz Professor an der Universität Leipzig.

E czim alatt jelent meg a napokban az a kis füzet, melyet Dr. Brassai 1872-ben Kolozsvárt ily czim alatt adott ki: Hogy kelljen a latin hajtogatást észszerűen, gyorsan és sikeresen tanítani.

Midőn örömnket fejeztük ki a felett, hogy e német fordításból német tanítóársaink ez idő szerint a legnagyobb magyar paedagogust — különösen a módszertanban uttörőnket — egyedüli mesterünket saját munkájából ismerhetik meg; kifejezzük egyszersmind azt a meggyőződésünket is, miszerint német tanítóársaink, bár a fordító megjegyzése szerint a megszokotthoz való ragaszkodás nagy, e füzetben ajánlott módszert megismervén, bizonyosan nagyobb készséggel fogadják és használják, mint fájdalom, mi.

E munka ugyanis nem új; abból a korból származik, midőn Dr. Brassai Sámuel 1841-ben megteremtven a gymnasiumi szervezetet, mint a kolozsvári unitárius főiskola akkori igazgatója az új szervezetet életbe léptette, keresztül vitte. E célból írta akkor, a módszert illetőleg egészen új, eredeti, mondhatjuk genialis tankönyveit, melyek ma is páratlanok az illető szakokban, például: a kisdedek számvetése, számító Socrates, földrajz, algebra, Euklides fordítása, Logika s kéziratban levő beszéd tana; ma = irálytan és szónoklattana stb.

A latin hajtogatás is akkor készült, mint a megkezdett, de — fájdalom, még meg nem jelent latin nyelvtannak egyik része.

Majdnem 40 év mulva is valóságos gyönyörűséggel emlékezem arra a szép sikerre, melyet mint tapasztalatlan tanító, ez utasítás alig megszáradott kéziratának használatával osztályban elértem.

Az idegen nyelvek tanítására Dr. Brassai által felállított s az okszerű vezérben a jelen füzetben kivitt rendszer után a jó sikere sehogy sem maradhat el, midőn eltérve az alaktan paradigmás tanításától, a gyermek a szó alakzatokat nem mint a szeszély indokolatlan és érthetetlen szüleményeit nézi, hanem látja, hogy azokat a szavak azon jelentés — mondhatjuk — szerep szerint veszik fel, melyet a beszédben, illetve a mondatban viselnek; és a szó alakzatokat nem concret alakban megcsinálva látja és tanulja meg a gyermek, hanem maga teremti, a mire az igékkel való elbánást illetőleg a jelen füzet vezet.

A jelen füzetet miként Brassai minden tankönyvét az jellemzi, hogy a tanítványt maga lábán és maga esze után járni tanítja, a megtanulandó szabályt nem adja készen, hanem a gyermek csinálja meg. És épen ezért tankönyvei részletesek, a mit némelyek hibáztatnak. Részünkről ellenkezőleg épen helyesnek és indokoltanak tartjuk.

Nyelvtanítási rendszere egészen új; lám a latin igehajtogatást illetőleg Madvignak 1843-ban megjelent híres nyelvtanában az időjellemzőkről, még szó sincs, hanem a személyragokkal együtt szerepelnek. A tanítók gyakorlatlanok voltak, nagyon jól fogott a részletes utasítás, kezen vezetés. Dieterwegnek az időben s kovéssel az előtt jelentek meg nevezetes tankönyvei, épen abban a modorban; de mai nap is egy német tanító most mondja ki rólok a zu Ausführlích hibáztatást. Magam is most is úgy látom, hogy a jelzett tankönyvekben megtartott ausführlíchkeit okleveles tanítóinknál is jól elfér; sőt kérjük ezeket ismerkedjenek meg minél részletesebben Dr. Brassai-nak, valamsint többi, ugy jelen tankönyvével is.

K. A.

Gróf Kuun Gézának egyik korábbi füzetünkben jelzett nagy munkája, a „Codex cumanicus“ a mint erről épen most értesülünk, megjelent. A munka még nem érkezett meg hozzánk, de annak idején részletesebben fogunk szólni a műről, melyen a tudós gróf oly hosszason és anynyi lelkiis-

meretességgel dolgozott. Megjegyezzük egyuttal hogy jövő évi egyik füzetünk érdekes ismertetést foghoznai t. munkatársunk tollából Terenzio Mamiani Olaszország legelső bölcsészének a Vallásról írott epochalis művéről.

Evangéliumi Lelkészi Társ. Szerkeszti és kiadja Czelder Márton. A XI. füzet tartalma: 1. szeressétek egymást, Hönel. 2. Adjátok meg az egyháznak a mivel tartoztok, Gulyás Lajos. 3. Légy ember, Molnár Sámuel. 4. A kísértések. Hetesi Victor. 5. A reformáció évfordulati napján. Czelder Márton. 6. Sok csapás által sújtott öreg nő felett, Czelder Márton. A XII. füzet tartalma: 1. Kezdjünk valóban új egyházi esztendőt, Láng Adolf. 2. Jézus az igazság napja, Könyves Tóth Kálmán. 3. A próféta és a menyország, Czelder Márton. 4. Miként kell egyengetni az ur utát? Nagy Lajos. 5. A Jézus születése a nép öröme, Fürdő Lajos. 6. Hogyan zárjuk be az ó ssztendőt? Garzó Gyula. 7. Előfizetőinkhez és munkatársainkhoz, Czelder Márton. A lelkeszi társ ez évi folyama mintegy 70 egyházi beszédet tartalmaz az év különböző vasárnapjaira és más ünnepekre. Valódi evangéliumi szellem lengi át a közölt beszédeket s bátran ajánlhatjuk papjainknak, mert módosítással a legszabadabb gondolkozás mellett is használhatók. A Magyar Prot. Egyh. és Isk. Figyelő előfizetőinek a lelkeszi társ egy évre 2 frt; külön 3 frt. Megjelent a csakugyan Czelder által szerkesztett Magyar Prot. Egyh. és Isk. Figyelő XI. füzete is érdekes cikkeket hozva, többek közt Hegelről egy veterán tudóstársasági tagtól; a biblia és természetről, Pápay Imrétől; leendő énekes könyvünk érdekében Ivánka Sámueltól. Előfizetési ára egy évre 4 frt; félévre 2 frt. A Vasárnap című prot. néplap is Czeldertől szerkesztetvén, szintén kiválóan érdemes a pártolásra. E lap minden héten egyszer jelenik meg csinos kiállításban. És minthogy minden dogmatikai érdeket mellőz és a szerkesztőnek egyik tanártársunkhoz intézett levele szerint mellőzni fog, a leghathatósáiban tudjuk ajánlani mint olyant, mely hasznos cikkeivel a keresztény népet emelésére munkál. Minden egyes szám ára 4 kr. Az előfizetések Czelder Mártonhoz Felső-Bányára küldendők.

„Magyar Paedagogiai Szemle“ XI. füzet Rill József jeles szerkesztése alatt a következő tartalommal jelent meg: 1. A népiskola és a tanítónők — Rill Józseftől. 2. Második paed. utazásom külföldön — Gáspár Jánostól. 3. Bölcsészet és vallás — Palotai Ákostól. Régi magyar Ábécés — Adorján Miklóstól. 4. A magyar nyelvészet népiszkoláinkban — Dr. Márki Józseftől. 5. Régi nézetek egy új intézményről — Szabó Ferenczről. 6. Az iskolalátogatókról — Zádor Gyula. Továbbá rendes rovatok. A nevelésügy barátainak figyelmébe ajánljuk e kitünő folyóiratot.

„Nemzeti Nőnevelés“ X. és XI-ik füzeteinek főbb tartalma: A testi nevelés ügye leányiskoláinkban I. — Péterfi Sándortól. Az iskolai fegyveremről — Kerékgyártó Elektől. Galilei — Bein Károlytól. A leányok felsőbb oktatása nálunk és Franciaországban — De Gerandó Antoniótól. Carpenter Mária — Felméri Lajos. A budapesti amőtheatrum — Deák Farkas. Kisfaludi Károly emlékezete — Gyulai Pál. Az előfizetési felhívásban hangsúlyozva van, hogy ezentúl is oly dolgozatokat fog nyújtani, melyekből a nőneveléssel foglalkozók megismerhetik: I. Nemzetünket s annak sajátságait; II. Azon oszmenyékpet, melyet nemzetünknek művelődése által meg kell közelítenie; III. Azon utakat és módokat, a melyeket a nőnevelés körül leányiskoláinkban követnünk kell, ha az igazi magyar nemzeti műveltség alapjait növendékainkhe megvetni akarjuk. E jelesül szerkesztett folyóirat megérdemli az érdekelteknek minél nagyobb mérvű pártolását. Megjelenik havonként egyszer, 5—5 ivny: terjedelemben, magyarázó rajzokkal és képekkel ellátva. Előfizetési árak: Két hónapra 1 frt; félévre 3 frt; egész évre 6 frt.

Beküldetett „A Regényvilág“ 1880—81-ik évfolyamának 1-ső száma. Főcélul a hazai regényirodalom nagyobb szabású ápolását tűzte ki, s főleg a magyar szépirodalom fölélesztését.

Beküldetett a galgóczi államilag segélyezett fi- és leányiskola harmadik értesítője az 1879—80-ik tanévről, szerkesztette Orbók Mór, igazgató. Van benne egy értekezés a trigonometriai differentialis függvények integrálásáról, az igazgatótól. Működött az intézetnél 11 tanerő. A

három fiu osztályban a tanulók létszáma 71; a három leányosztályban 43. Az intézet főérdeme a magyarosodás elősegítése.

A balatonfüredi Szoretetház értesítője. Szerkesztette Nagy Áron igazgató. Ez intézet hazánkban egyetlen e nemben, s a mint a 8 évről szóló értesítőből látjuk, rendkívül nemes és hasznos munkát végez. Feladata az, hogy az elesett és gyámoltalan gyermekeket megmentse a hazának és a nemzetnek. Úgy látszik, hogy az intézet a növendékekkel szemben egész szűlői viszonyt gyakorol. A vallásos nevelésre (felekezetenként) és a kegyesség ébresztésére nagy gond van fordítva. Az intézetbe felvétetnek a magyar királyságból való szellemileg nevelhető teljesen árva 6—13 éves fiúk. Az intézetet az állam is segíézezi, de főleg kegyadományokból tartják fenn, ugyanazért melegen ajánljuk a közönség figyelmébe és pártolásába.

KÜLÖNFÉLÉK.

Tanár beiktatási ünnepély. A kolozsvári unitárius főiskola lélekemelő ünnepélynek volt színhelye f. évi nov. 25-én B o r o s G y ö r g y, az idei főtanács határozata által véglegesen megerősítetvén a theologiai tanszéken, melyet a képv. tanács intézkedéséből egy évig ideiglenesen foglalt el, említett napon ünnepélyesen iktattatott be hivatalába. A tanárbeiktatás egyik régi jó szokás volt egyházunkban, de 1847 óta a nemzeti szabadságharczot követő mostoha viszonyok miatt, unitárius főiskolánk ily ünnepélyt nem láthatott. A közönség nagy részvételével is tanusította érdeklődését a régi gyakorlat felújítása iránt. Az ünnepélyt, mely d. e. 10 órakor tartatott a főiskola nagy termében, főt. Ferencz József püspök ur nyitotta meg feszült figyelemmel hallgatott, tartalmas, megragadó hasonlatokban gazdag beszéddel, melyben a tanárbeiktatás történetére pár pillantást vetve gyönyörűen emlékezett meg dr. Brassai Sámuel kiváló történelmi fontossággal bíró beiktatásáról 1837-ből, mely alkalommal Brassai a régi formával szakítva, magyar nyelven tartotta székfoglaló beszédét. (A közönség jelenlevő ősz tudósunkat meleghangú éljenekben részesíté.) A főt. ur beszéde végén a beiktatandó ifju tanárhoz fordulva szépen írta elébe feladatát, melyet theolog. ifjainknak valódi keresztény papokká nevelésében kell teljesítenie, buzdítva azon derék elődei példájával, kik az illető tanszéken az egyház iránt anyai érdemet szereztek, s különös közvetlen előde Simén lelkiismeretes munkálkodásával, kinek theologiai irodalmi működése az egész hazában ismeretes. Ezután az egyházi főtanácstól leküldött kinevezési okmány olvastatott fel a gymn. igazgatója által. Erre következett az ifju tanár székfoglaló beszéde, melynek tárgya a Móz. 1. könyvének 1. és 2. részében foglalt teremtés története volt az assyriai emlékek és más újabb felfedezések világánál. A közönség nagy érdeklődéssel hallgatta végig a figyelmet keltő tanulmány felolvasását, melyben egyszersmind az irány is jelezve volt, s végül tapsokkal jutalmazta. Az elfogadó beszédet Kovács János, szerkesztő társunk, isk. igazgató tartotta, üdvözlőlvén az ifju tanárt a tanári kar és az ifjuság részéről. Szívünkben valának véve ama hangok, melyeken ő szólott, s amaz erényeket festé, melyeket az unitarismus multjánál fogva a jelen és jövőre való tekintetből tőlünk megkíván. E nemes érzettől áthatva üdvözölte az ifju pályatársat és kérte őt őseink erényei a szorgalmas munka, jellem és összetartás követésére.

Megjegyezzük, hogy az ünnepélyen a helyb. tudományos intézetek tanárai közül is többen jelen voltak. Az egyetem részéről: dr. Haller Károly re-